Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

РСФСР КОМПАРТИЯТЫН ЧУРАПЧЫТААҒЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҒЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 142 (7059). | 1990 сыл. Сэтинньи 29 күнэ. ЧЭППИЭР | Сыаната 3 харчы

РСФСР народнай депутаттарын съеһэ аһылынна

МОСКВА. (ССТА). Сэтинньи 27 күнүгэр Кремль Улахан дыбарыаһыгар Российскай Федерация народнай депутаттарын уочарата суох съеһэ үлэтин саҕалаата.

Съезд РСФСР Верховнай Советын Председателэ **Б. Н. Ельцин** тыл этиитинэн аһылынна.

РСФСР Верховнай Советын уураабынан күннээҕи бэбиэскэҕэ маннык боппуруостары киллэрэргэ этиллибитэ:

Бастакы съезд кэнниттэн талыллыбыт РСФСР народнай депутаттарын боломуочуйаларын билиниитин туһунан. Мандатнай комиссия дакылаата;

Россия дэриэбинэтин барҕардыы уонна агропромышленнай комплексы сайыннарыы туһунан. РСФСР Министрдэрин Советын дакылаата. РСФСР Верховнай Советын тыа сирин социальнай сайыннарыыга, аграрнай боппуруостарга уонна аска-үөлгэ комитетын хос дакылаата итиэннэ тыа сирин социальнай сайыннарыы туһунан РСФСР Сокуонун бырайыагын киллэрии;

Экономиканы туруктаах оҥорууга уонна РСФСР-га рынок сыһыаннарын киллэриигэ РСФСР Министрдэрин Советын үлэтин туһунан. РСФСР Министрдэрин Советын дакылаата;

РСФСР Конституциятыгар уларытыылар уонна эбиилэр тустарынан РСФСР Сокуонун бырайыагын туһунан. РСФСР Верховнай Советын законодательствоҕа комитетын дакылаата;

Тэрээһин боппуруостар.

Мунньахха председателлээччи **Б. Н. Ельцин** депутатскай бөлөхтөр представителлэрин бу иннинэ буолан ааспыт сэгнэһэр сүбэ мунньахтара күннээҕи бэбиэскэҕэ сорох уларытыылары киллэрэргэ эппиттэрин иһитиннэрдэ. Чуолаан, РСФСР Верховнай Советын Председателин бастакы солбуйааччы Р. И. Хасбулатов Российскай Федерация Верховнай Советын үлэтин туһунан дакылаатын итиэннэ РСФСР Конституциятыгар уларытыылар уонна эбиилэр тустарынан Сокуон бырайыагын туһунан боппуруоска конституционнай комиссия дакылаатын истэрэ сүбэлэннэ.

Дьүүллэһии кэнниттэн куолас баһыйар үгүс ортунэн күннээҕи бэбиэскэ сэгнэһэр сүбэ мунньах киллэрбит көннөрүүлэрин бигэргэннэ.

Съезд үлэтигэр ССРС Президенэ **М. С. Горбачев** кыттыыны ылар.

ССРС ВЕРХОВНАЙ СОВЕТЫН СЕССИЯТЫГАР

МОСКВА. (ССТА). Кремльгэ ССРС Верховнай Советын төрдүс сессията үлэтин салгыыр. Сэтинньи 26 күнүгэр 1991 сылга ССРС экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын итиэннэ Государственнай бюджетын дьүүллэһиигэ киирдилэр.

Экономикаҕа бэрүкүтэ суох кэстүүлэри ССРС сүүгээн кыахтарын туһанан эрэ кыайыс болдьох иһигэр уларытыахха сөп. Ити туһунан ССРС Министрдэрин Советын Председателин бастакы солбуйааччы, ССРС Госпланын председателэ **Ю. Д. Маслюков** этэ. Кини сессияҕа дойду экономиката үлэлээһинин уопсай союзтааҕы билгэлээһинин уонна 1991 сылга ССР Союзтарын дьаһалыгар киирэр айгалэргэ Государственнай былаан бырайыактарын туһунан дакылааты оҥордо.

1990 сыл уон айыгар экономика балаһыанньатын кэпсээн туран, ССРС Госпланын председателэ ааспыт сыл туһааннаах кэмин кытта тэҥнээтэххэ национальнай дохуот 3 бырыһыанынан, үлэ оҥорумтуота 2 бырыһыанынан намтаабытын иһитиннэрдэ. Харчы эргиирин итиэннэ союзнай рынок сатарыйыылара салҕанар.

Экономиканы туруктаах оҥоруута дакылааччыт дойду территориятын устун бородуксуйа соптоохтук айааһынын чолугэр туһарарга ыҥырда. Государствоҕа уонна кинилиэн үлэрикигэ булгуччу бэриллэллэрэ оннуларынан кэлэр табаардар уонна бородуксуйа көрүүлэрин итиэннэ кээмэйдэрин чуолкайдык быһаарыахха наада.

ССРС Министрдэрин Советын Председателин солбуйааччы **Л. И. Абалкин** дакылаата дойду нуоруотун хаһаайыстыбатыгар үөскээбит быһыыга-майгыга уонна рынок сыһыаннарыгар киириинэн сибээстээн кэлэр сылга булгуччу быһаарыллыахтаах соруктарга ананна.

1991 сылга рынокка киирии саҕаланыахтааҕа эрэ дакылаакка тоһоҕолоон бэлиэтэннэ. Рынок сүрүн структураларын үөскэтии иккиттэн биэскэ тиийэ сылы ылыаҕа. Кэлэр сылга кэһиллиэнньэҕэ табаардары уонна оҥоруу биэрэрин бииллэрдиин көҥүлэтии бэлиэтэнэр.

Сыаналары үөскэтии реформатыгар тохтоон туран дакылааччыт инфляцияны хааччахтыыр дьаһаллар системаларын олохко киллэриини кытта биирдэ ол реформа хас да сүһүөхтээн барыаҕа диэтэ. Ону тэҥэ кэйиэннин туттуллар табаардар сыаналарын үрдээһинэ кэһиллиэнньэҕэ компенсациянан доҕуһуолланыахтаах. Туттуу кордиэнатын табаардарыгар розничнай сыаналар индекстэрэ үрдээһиннин учуоттаан дохуоттары индексациялааһын систематы киллэриллиэх тустаах.

Араатар билгэлээһининэн, кэлэр сылга промышленность оҥорон таһаарыыта 1.5 бырыһыанынан намтыаҕа, ити көрүүт туттар табаардарын оҥорон таһаарыы 4,4 бырыһыанынан үрдээбитин үрдүгэ. Неби уонна чобу хостооһун салгыы намтыаҕа. Аграрнай комплекс бородуксуйата үрүүкү таһымыгар хаалыаҕа. Дойду валовай национальнай бородуксуйата 1.2 триллионтан ордук солкуобай буолуоҕа, ол быйылгы сыллааҕытааҕар 1,3 бырыһыанынан намыһах.

Ити кэнниттэн кэлэр сыллааҕы союзнай бюджет бырайыагын уонна ааспыт сыллааҕы бюджеты толоруу туһунан дакылааты ССРС Үбүн министрэ **В. С. Павлов** оҥордо. Кини федерация саҥа концепциятыгар олоҕуран ССРС Министрдэрин Совета баччааҥга диэри дойду биир кэлим бюджетыгар түмүллүбүт уопсай государственнай үп фондун араартаһыыга аан бастаан киирдэ.

Депутаттарга бэриллибит матырыйааллар кэлэр сыллааҕы союзнай бюджет дохуоттарын уопсай суумата 248 миллиард солкуобай кээмэйдээх бырайыактанар. 1991 сылга союзнай бюджет ороскуоттара 261.2 миллиард солкуобайга тэҥнэһиэхтээхтэр. Правительство билгэлииринэн, союзнай бюджет ороскуоттарын иэээтигэр дойду бары бюджеттарын уопсай ороскуоттарын кээмэйиттэн 46 бырыһыана тиксиэхтээх.

Дакылааччыттар депутаттар элбэх ахсааннаах ыйытыыларыгар эппиэттээтилэр.

Былаан уонна бюджет бырайыактарын парламент комитеттарын уонна комиссияларын көрүүлэригэр биэрэргэ быһаарылынна.

ССРС Верховнай Советын Союһун Советын уонна Национальностарын Советын кэлэһээччи холбоһуктаах мунньахтарыгар ССРС Президенэ **М. С. Горбачев** Европаҕа куттал суох буолуутугар уонна бииргэ үлэлэһиигэ Парыыстааҕы сүбэ мунньах түмүктэрин туһунан боппуруоска тыл этэ.

МОСКВА. (ССТА). Сэтинньи 27 күнүгэр дойду Верховнай Совета ССРС-ка демократияны уонна нуоруот былааһын сайыннарыыга туһаайыллыбыт дьоһуннаах Сокуоннар бырайыактарыттан биирдэстэрин көрдө. Палаталар холбоһуктаах мунньахтарыгар парламентарийдар бүттүүн норуот куоластааһынын (референдум) туһунан Сокуон бырайыагын бастакы ааҕыытыгар бигэргэттилэр. Маннык суоххан, диэн этиллэр докумуонҥа, ССРС сокуоннарыгар уонна государство олоҕун ордук дьоһун суолталаах боппуруостарыгар быһаарыылар ылыллыахтарын сөп.

Бырайыакка этиллэринэн, референдуму ыытарга көҕүлээһинни граждааннар, съезд, ССРС Верховнай Совета уонна кини палаталара иккиэн, ССРС Президенэ, союзнай республикалар Верховнай Советтара эбэтэр народнай депутаттар республикалардааҕы съезтэрэ көтөҕүөхтэрин сөп. Ол эрээри референдуму ССРС народнай депутаттарын съеһэ эбэтэр ССРС Верховнай Совета эрэ болдьуохтарын сөп. Граждааннар бөлөхтөрө (100-тэн итэҕэһэ суох киһилээх) референдум туһунан боппуруоһу көтөҕөр туһугар бэйэтин этиитин регистрациялатыан: ити кэнниттэн үс ый иһигэр бэйэтин мольуйуутун өйөөн икки мөлүйүөнтэн итэҕэһэ суох илии баттааһынын хомуйуон наада. Референдум кинини ыытар туһунан быһаарыы ылыллыбыт түгэниттэн иккиттэн алта ыйга диэри кэм иһигэр болдьуоҕар.

Верховнай Совет референдум туһунан Сокуон бырайыагын Москваҕа ахсынньы 17 күнүгэр аһыллыахтаах ССРС народнай депутаттарын съеһин күннээҕи бэбиэскэтигэр киллэрэргэ уураах ылынна.

РАЙСОВЕТ ПРЕЗИДИУМУГАР

Райсовет президиумун уочараттаах мунньаҕын Совет председателэ Е. А. Борисов салайан ыытта.

Бастакы боппуруоһунан «Ыччат» программа сангардыллыбыт варианта дьүүллэһиигэ туруорулунна. Бырайыак оройуоннааҕы «Саҥа олох» хаһыакка бэчээттэнэн, нэһилиэнньэ уопсай дьүүллэһиитигэр таһаарыллар.

Итиннэ салгыы президиум Хоптоҕо сельскэй Советын председателэ Р. Р. Иванов граждааннартан киирбит сайабылыанньалары, үҥсүүлэри кытта хайдах үлэлиирин туһунан информациятын иһиттэ. Председатель, сүрүннээн, сөпкө үлэлиирэ бэлиэтэннэ, ону тэҥэ хаһаайыстыбаны араарыыга үлэлэһэригэр ыйыы оҥоһуллунна. Ити бары сельскэй Советтарга сыһыаннаах.

Үһүс боппуруоһунан президиум иһинэн үлэлиир комиссиялар председателлэрин — В. И. Новгородов (административнай). Г. Н. Адамов (саастарын ситэ илик оҕолору кытта үлэ), Е. В. Пудов (кэтээн көрөр комиссия), В. В. Аржаков (алкоголизмы уонна итирикэһиини утары), М. А. Никифоров (история уонна культура памятниктарын харыстабыла) — информациялара истилиннэ. Сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолору кытта үлэлиир комиссиятан уратылар итэҕэстээхтик үлэлииллэрэ бэлиэтэннэ. Председателлэр үлэ былаанын оҥостон сэтинньи ый иһинэн бигэргэттэрэллэригэр сорудахтанна.

Мөккүөрдээх боппуруоһунан «Нуотара сайдар кэскилин туһунан» Н. Г. Михайлов («Нуотара» совхоз директора) уонна В. И. Новгородов (райсовет былааннымыр отделын сэбиэдиссэйэ) альтернативнай программалара дьүүллэһиллиннэ эрээри, президиум чилиэннэрэ биир сөпсөлөҕө кэлбэтэхтэринэн, өссө төгүл үөрэтии көрүүгэ бэрилиннэ.

РКП РАЙКОМУН БЮРОТУГАР

Россия Компартиятын райкомун уочараттаах бюротугар 4 сүрүн боппуруос дьүүллэһилиннэ.

Партийнай тэрилтэлэргэ мунньахтары ыытыы туругун туһунан информацияны РКП райкомун тэрийэр отделын сэбиэдиссэйэ А. Е. Филиппов туруорда. Маҥнайгы сүһүөх партийнай тэрилтэлэргэ бэйэлэрин бэйэлэрэ салайыыналларыгар улахан кыах бэриллиннэ. Ол эрээри үгүстэр ону үлэни дьаалатыкан уһуннарыыга туһанныылар, эппиэтинэс намтаата. Мунньах, биллэрин курдук, коммунистары биир сыалга-соруктаа түмэр, биир тылынныыр улахан аналлаах. Оттон билиҥҥи партийнай тэрилтэлэрбитигэр ыытыллар үгүс мунньахтар үөһэттэн кэлбит ыйыылары толорорго эрэ хайысхаламмыттар, формальнай характердаахтар. Ама, бэйэ коллективын иһигэр партийнай тэрилтэ оройуон соптоох проблемалара аҕыйахтар дуо? Партийнай мунньахтарга коммунистар сылдьыыллара эмиэ уруккутааҕар мөлтөөбүт. Итини барытын көрөн, РКП райкомун бюрота хас биирдии партийнай тэрилтэ бэйэтин үлэлиир регламентын оҥосторугар, партийнай тэрийэр үлэни күүһүрдэригэр сорудахтанна.

Партийнай тэрилтэлэргэ чилиэнскэй үсүнүоһу төлөөһүн туругун туһунан боппуруоһу дьүүллэһиигэ бу салааҕа эмиэ элбэх бэдэгэ итэҕэстэр баллара арыллынна. Ситэ төлөөбөт буолуу элбэх. Ол биир сүрүн биричиинэтинэн хаһаайыннааһын саҥа ыйыматыгар киирии буолар. Быстахтык ылаахха, арендатор коммунистар хамнастарын тоһоҥу ылаллара чуолкайа суох. Бу боппуруоһу партийнай тэрилтэлэр үөрэтэн көрөн олоҕун булларалларa наада. Сорукпут чилиэнскэй үсүнүоһу кэмигэр толору хомуйуу буолар.

Оройуоҥҥа политүөрэх оскуолаларын бастакы занятиелара мөлтөхтүк ыытыллыннылар. Саҥа форманы киллэрии аҕыйах. Масса өйүн-санаатын иһин охсуһар кэмигэ хас биирдии коммунист бу дьыалаҕа кыттыахтаах, түс бэйэтин политическай билиитин көрүүтүн күүһэтэ сайыннарарга масса ортотугар агитатор уонна пропагандист буоларга, үлэһиттэри кытта туруорар сыалларыгар уонна соруктарыгар түмэ тардарга үлэлэһиэхтээх. РКП райкомун бюрота хас биирдии партийнай тэрилтэлэр бу үлэни илиигэ ылан, түмүктээхтик уонна үрдүк таһымнаахтык ыыталларыгар эбээһинэстиир.

Оройуоннааҕы XXX партийнай конференцияҕа элбэх деловой этиилэр киирбиттэрэ, критика оҥоһуллубута. Олор сүнньүлэринэн бюро 6 салааларх дьаһаллар быһааннарын ылынна. Олору толоруута ылыы хас биирдии партийнай тэрилтэтэн ирдэнэр. Туолуутун туругун сыл аҥарын бэрэбиэркэлээн баран, оройуон коммунистарын бүттүүннэрин истиилэригэр таһаарарга быһаарылынна.

КОНЦЕПЦИЯНАН СИБЭЭСТЭЭН

Саха национальнай оскуолатын концепциятын олоххо киллэриигэ сибээстээн Е. Н. Курашов аатынан Чурапчы орто оскуолатын М. Д. Неустроева салайааччылаах делегацията Сунтаар оройуонун Элгээйи, Е. Д. Момастырева салайааччылаах 16 киһилээх делегацията Таатта оройуонун Чымнаайы оскуолаларыгар опыт атастаһа бара сырыттылар. Кинилэр педколлективка информациялары оҥордулар. Итинэлэри истэн уонна дьүүллэһэн баран саха национальнай оскуолаларын концепциятын олоххо киллэрэр туһугар кэккэ дьаһаллар бэлиэтэннилэр.

Итинэн сибээстээн V—VIII кылаастар үөрэнээччилэригэр «Остуоруйа биэчэрэ» ыытылынна. Онно уус-уран оҥоһуктар, фольклор тематыгар уруһуйдар быыстапкалара тэрилиннэ. Ону тэҥэ оһуокайы этиигэ конкурс ыытылынна. Манна VIII кылаас үөрэнээччилэрэ Алла Филиппова, Шура Попова, Дора Григорьева бастыҥ таһаарааччыларынан аҕыллыннылар. Иккис күнүгэр IX—X кылаастар үөрэнээччилэригэр анаан «Дьоро киэһэ» биэчэрэ ыытылынна. Кинилэр ветеран-учууталлар Марфа Алексеевна Шадринаны, Мария Алексеевна Сидорованы, Егор Михайлович Феофановы кытта көрүстүлэр, бэсэдэлэстилэр. Биэчэр оһуокай конкурсунан түмүктэннэ.

Г. СИВЦЕВ.

Тыа хаһаайыстыбата — рынок сыһыаннаһыыларыгар

Е. А. БОРИСОВ, райсовет председателэ

Социализм идеяларыгар, коллективизм тыыныгар иитиллибит советскай дьоннор дьылҕаларыгар үгүс уустук боппуруостар үөскээтилэр. Уларыта тутуу политиката тугу биэрдэ? Социализмтан букатыннаахтык иккистэнэбит дуо? Рынок диэн тугуй? Киһи тыа сирин олохтоохтор хайдах дьаһыаҕай? Биһиги онно бэлэммит дуо? Олох туруорар боппуруоһа элбэҕэ, эппиэттэригэ ыараан иһэр. Биһиги үөскээбит уустук политическай уонна социальнай-экономическай кризистэн тахсар суолу көрдүүбүт. Хомойуох иһин, быһыы-майгы ордук дириҥээн, ыараан иһэр. Ол туоһутунан ССРС уонна РСФСР Верховнай Советтарын икки ардыларыгар баар утарсыылар итэҕэннэриэҕийэх хоһуктааҕыта буолан ааспыт Саха ССР үһүс уочарата суох сессиятыгар буолбут мөккүөрдэр буолаллар. Дойду үгүс регионнарыгар эрээс таһымнаах долгуйуулар тахса тураллар. Балаһыанньа уустута ордук ас-үөл рыногар көстөр. Хортуоппуйга, оҕуруот астарыгар, сымыыкка сыана үрдээтэ.

Биһиги оройуоммут сайдыыта тыа хаһаайыстыбатын кытта ыкса сибээстээҕин толору өйдүүбүт. Оку дамаастыыр наадата суох. Онон айылҕа үөскэтэр кыраҕаттарын туоруурга сөптөөх өй-санаа баар буолуута ситиһиллиэхтээх. Ол бу уустук кэмҥэ хаһааҥҥытааҕар да наада. Оройуон агропромышленнай комплексыгар бу кэнники кэмҥэ баарбыт үлэлэри ырытан көрөн баран, ханнык түмүктэри оҥоруохха сөбүй?

Бастакытынан, саҥа ылыллыбыт сокуоннарга итэҕэйиэ правительство өртүттэн оҥоһуллубут араас дьаһаллара олоҕуран хаһаайыннааһын араас ньымалара кэскиллээхтик сайдар кыахтаахтарын олохсо көрдүбүт.

Иккиһинэн, бу ааспыт кэмҥэ общественнай производствоҕа кыттааччыһыннын үрдэтэр төһүү быһыытынан көрдөөн арендный бэдэрээти туһаны балачча утумнаахтык ыытылынна. Холобур, Килэгиги уонна Чакыр арендный предприятиелара, Сылаҕиҕа К. С. Макаров салайааччылаах кэлим аренда, Эриллик Эристиин аатынан совхозка П. Н. Дьячковскай 5 чилиэннээх сылгыһыттарын арендный коллективтара, Түөйэҕэ Н. С. Макаров дьиэ кэргэнинэ ынах сүөһүнү төлөһүтэр звенота уо. д. а. Бу ньыма үрдүк квалификациялаах рабочай кылаас санаата түмүллүбүт коллективтарыгар сорох кэрэхсэбиллээх түмүктэри биэрдэ. Ол гынан баран хаһаайыннааһын кэнгүл уонна көдьүүстээх формата олохсо киириитэ биһиги оройуоҥҥа совхозтар председателлэриҥ өйтүүтэн дьиэггиэх өйөбүлү ылбата.

Үсүһүнэн, тыа ыалын бииргиилээн кэтэх хаһаайыстыбата сайдар кэскиллээнэ. Ордук общественнай хаһаайыстыбаны — совхоһу кытта дьүөрэлэһииннээн сайдар кооперативнай сыһыан баар сиригэр баай ис хоһоонноно. Оттуур сиргиэн хааччыйыы боппуруоһа ыарахаҥнык да буоллар быһаарыллар. Быйылгы сылга үктэниибитигэр 1989 сылга тэҥнээтэххэ ынах сүөһү 1200, сылгы 132, сибиннье 589 төбөнөн элбээтэ. Бааһынай хаһаайыстыбалар бастакы үөскэхтэрэ баар буоллулар. Холобур, Чурапчыга С. Тусаиаевы, Ольуулуңга А. Сысоляиины, Хахыйахха М. Седалищевы уо. д. а. ааттатаалыахха сөп.

Төрдүһүнэн, дачнай кооперативтары, оҕуруот астарын үүнүүрэр табаарыстыбалары тэрийии оройуон киинигэр уонна совхозтар киинэригэр киэҥник тэнийэн иллэк.

Бэсиһинэн, Чурапчы салааныьтигэр баар производственнай тэрилтэлэргэ көмө хаһаайыстыбалар ситэри кыахтаахтын сайда иликтэр. «Агротехснаб» предприятие, «Агропромстрой» МПМК-тын, лесхоз курдук тэрилтэлэргэ көмө хаһаайыстыбаны тэрийии балачча кэлэгиик сыаланна. Оройуон киинигэр райпотребсоюзка халбаһыны оҥорор сыах, эт-үүт комбинатыгар сүөһүнү өлөрөр механизированнай пуун үлэҕэ киллэриллиэҕиттэн тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын переработкалааһын таһыма балачча үрдээтэ. Ол эрээри ас-үөл ресурсаларын элбэтиигэ итиу кыахтарбытын ыраатыына ситэтэ суох туһанабыт.

Алтыһынан, тыа хаһаайыстыбатын материальнай-техническэй өртүнэн кэлимҥник хааччыйыыга инженернэй сулууста уонна саҥа профессиональнай үрдүк таһымҥа таһаарыыга уларыта тутуу процеһа көдьүүстээхтик барбата. Сычвах урукку «Сельхозтехника» тэрилтэтин структуратын сылдьта уларытыыннан мунгурданыыбыт.

Сэттиһинэн, государственнай предприятие быһыытынан совхозтар, нэһилиэктэр уонна нэһилиэнньэлээх пууннар социальнай-экономическай проблемаларын быһаарыыга улахан оруоллаахтара биллэр. Итиу хаһаайыстыбалар салайааччылара опыттарыттан, тэрийэр дьоҕурдарыттан улахан тутулуктаах. Ол эрээри совхозтартан олорру формата ииниптин аһы-үөлү биллэрдик долаһыыга, производство экономическай көдьүүһүн үрдэтиигэ улахан кыаҕа суоҕун олох көрдөрдө. Кэнники 20-30 сылларга эти уонна үүтү оҥорон таһаарыыны үрдэтии ситиһиллибэтэ, итиу көрдөрүүлэр биир таһымҥа тураллар.

Ахсыһынан, оройуон айылҕа кубулҕаттарыттан, чуолаан, кураантан үгүстүк оҕустарара уопсай сайдыыбытыгар мэһэйдииллэрин чуолкайдык өйдүүрбүт уолдьаста. Бары кэскиллээх былааннарбыт итинтэн сибээстээхтэрин умнуо суохтаахпыт.

Ааспыт өртүгэр биһиги идеологиябыт бүтүннүүтэ социализм рыногы утарарын курдук сыыһа өйдөбүлү биэрэрэ. Билиҥҥи кэлүүгэ үлэһиттэр сүрүннээн итиниик өйгө-санааҕа утумнаахтык иитиллибит дьон буолабыт. Билбэн турар, урукку өйтөн-санааттан босхолоннор олус ыараханы, ол гынан баран дойдута үөскээбит дириҥ кризистэн тахсар атын көдьүүстээх суол суоҕа чуолкай. Рынок үлэһит киһи тус бэйэтин дьоҕурунан, сатабылынан, үлэтинэн оҥорон таһаарбыт бородуукциятын сыаналаан хардарыта атастаһыыта, эргиэнэ буолар. Рынок эрэ усулуобуйатыгар «Кыахтаах барытыттан дьоҕурунан, кимиэхэ барытыгар үлэтинэн» диэн социализм төрүт принцибэ олохсо киирэр кыахтаах. Бу принцип ааспыт өртүгэр толору үлэлээбэтэҕин түмүгэр албынкэлдьун, дьоҕурдарын, дууһаларын уурин үлэлээбэтэх дьон коллектив кэтэҕэр сылдьан «ортон үлэһит» ааттырбыттара үгүс. Оттон үлэҕэ дьулуһар, туруу үлэһиттэр коллектив интэрэһин уонна эппиэтинэс диэн уопсай тыыҥҥа иҥэн-сүтэн испиттэрэ. Араастаан хааччахтааһын, нуормалааһын содулугар туруорбуммут сыалларын толоруу инициативалаах салайааччылар араас сылтаҕынан хаһаайыстыбаннай үлэттэн, общественнай олохтон туоратыллан испиттэрин билбэт буолбатахпыт.

Рыногга киирии кэмэтүгэр бэлэмҥэ бэрт буолууну, үлэҕэ көлдьүннүк сыһыаннаһыыны, кыһаҕа кыһаллыбат өйү-санааны туоратар суолга үктэниэхтээхпит. Ол эрээри рыногга эрпахситик киирии улахан уустуктардаах. Аҥардас Саха сиригэр да ылан көрдөххө, олохтоох норуоттар, оройуоннар бэйэлэрин тус-туһунан историческай дьылҕалаахтар, национальнай-культурнай уратылардаахтар. Киһилэр итиу араас таһымнаахтара уратылара ыарахаттары үөскэтэр. Холобур, Нерюнгри уонна Мирнэй куораттар, Чурапчы уонна Таатта, Өлөөн уонна Абаайыр итинэнэ Ленскэй уонна Өлүөхүмэ оройуоннара. Тус-туһунан хартыына, тус-туһунан рынокка киириигэ сыһыан.

Сотору тааҕыта Саха ССР Верховнай Советын уочарата суох үһүс сессията буолан ааста. Онно Саха ССР народнай депутаттара республика экономикатын стабилизациялааһыныгар уонна рынок сыһыаннаһыыларыгар киириигэ норуот хаһаайыстыбатын салаалара хайдах буолуохтаахтарын туһунан программаны дьүүллээтилэр. Биһиги билэрбит курдук, ССРС Верховнай Совета туһунан, РСФСР Верховнай Совета «500 күн» диэн туһунан программалары тула кэпсэтиспиттэрэ. Саха ССР правительствота бу боппуруоска киллэрбит дакылаата Союз да, Россия да парламеннара ылыммыт программаларын сорох бочуумнаах позицияларыгар сөп түбэһиспэт. Ол дьыаланы олус уустугурдар. Итиу ордук республика суверенитетын механизмнарын уонна бас билии боппуруостарын кытта сибээстээх.

Маннык балаһыанньаҕа оройуон рынокка киириитигэр сүрүн концепцияларын бүгүҥҥү күннээҕи үөскээбит балаһыанньаны учуоттаан оҥорорго оройуон Советын депутаттарыттан састаалтаах бөлөхтөр тэриллэн үлэлии сылдьаллар. Киһилэр ааҕыы ый ортотун диэки сүрүн хайысхалары быһаарыахтаахтар. Онон киһилэр таһымнарыттан, алтыыстанастэриттэн, идэбиллэриттэн элбэх тутулуктаныаҕа. Тыа хаһаайыстыбатын оройуона буоларбыт быһыытынан рынок сыһыаннаһыытыгар киириитэ туох уратыларга тохтуохха сөбүй? Кэлин тахсыбыт официальнай докумуоннары, араас таһымнаах мөккүөрдэри үөрэтэн баран маннык уратылары бэлиэтиэххэ уонна учуоттуохха наада.

Бастакытынан, сир государственнай бас билииттэн олохтоох Советтары бэйэтэ норуот бас билиитигэр бэриллэр. Киһини туһаныы иһин төлөбүр олохтонуохтаах.

Иккиһинэн, хаһаайыннааһын араас формаларыгар: совхозтарга, арендный, коллективнай, акционернай предприятиелэргэ, производственнай кооперативтарга, бааһынай хаһаайыстыбаларга, бииргиилээн ыал кэтэх хаһаайыстыбатыгар биир тэҥ экономическай усулуобуйа үөскэтиллиэхтээх. Ол аата орто кадастровай сыаналаах сир сыһыарыллыахтаах, материальнай-техническэй (техниканан, сапчааһынан уо. д. а.) өртүнэн хааччыллыы тэҥ усулуобуйаҕа барыахтаах, оҥоһуллубут бородуукцуйа биир таһымнаах атыылаһыллар сыананан барыахтаах.

Үсүһүнэн, тыа хаһаайыстыбатын бородуукцуйатын оҥорооччулар производство түмүгэ үрдүк көдьүүстээх буоларын иһин конкуренцияҕа киирэн үлэлиэхтээхтэр. Ким төһө көдьүүстээхтик таба аттарыйан үлэлиир, ол балаһыанньаны ылыахтаах.

Төрдүһүнэн, рынок ордук биһиги курдук уустук климат усулуобуйалаах оройуон олохтоохторун социальнай өртүнэн харыстааһыныгар, урут буолбатах саҥа проблемалары үөскэтиэ. Сатаан сүрүннээммэтэҕинэ биирдиилээн үлэһит дохуота нэһилиэнньэ олоҕун уопсай үйэтин тупсарарга ситэри туһаныллыа суоҕа. Намыһах квалификациялаах эдэр үлэһиттэр, дьахталлар үчүгэй дохуоттаах үлэтэ суох хаалар дьылҕата тиийиэхтэрэн эмиэ сөп. Оройуон киинигэр уонна совхоз киинигэр бэһүөлэктэригэр бородуукцуйаны быһаччы оҥорон таһаарыы кэҥэтиллибэт түбэлтэтигэр эмиэ үлэтэ суох хаалыы проблемалара үөскүөн сөп.

Итиниик уратылары учуоттаан рынок эйгэтэ олус ыараханнык киирбэтин уонна улахан айымалааһына таһаарбатын, онно хайа эмэ өртүнэн бэлэм буолар инниттэн оройуон тыатын хаһаайыстыбатын салаатыгар хаһаайыннааһын ханнык формаларын, ханнык түгэннэри тутуһар сөптөөҕүн ырытар наада.

Бастакытынан, ааспыт да өртүгэр, билиҥҥи даҕаны совхозтар үп-харчы уонна матырыйаал ресурсаларын кииннээн, ордук көдьүүстээхтик туһаныыга ордуктаахтарын болҕомтоҕо ылыахтаахпыт. Ол эрээри итиу бөдөҥсүйбүт структуралаах совхозтар хаһаайыстыбаларын тэрээһиннигэр ыараттар баар буолуохтарын сөп. Ол туохханый? Сир олохтоох Советтар бас билиилэригэр бэриллиэҕэ, социальнай инфраструктураны сайыннарыыга үгүстүк киинээммит уонна нолуоктан киирэр үп-харчы быһаччы олохтоох Советтар бюджеттарыгар киирэн туһаныллыаҕа. Материальнай-техническэй ресурсалар, чуолаан, комбикорм фондата совхозтан тутулуга суох үлэһиллэр буолуоҕа, комбикорму киинээн ылыы лаппа аччатыллыаҕа. Оттон билиҥҥи сүөһү аһылыгын рационун 40 бырыһыаннытар диэри комбикорм ылар. Үлэ хамнаһынан уонна акылаатынан кэмэйдэнэриттэн урайан, оҥорон таһаарыы түмүгүнэн дохуотунан бэриллэр буолуоҕа. Хардарыта атыы-эргиэн сыһыаннаһыыта күүһүрүөҕэ. Итиу түмүгэр совхозтар бородуукцуйаны быһаччы оҥорон таһаарар дьонугар административнай уонна экономическай дьаһайыылара молтоһуллуоҕа. Ол эрээри совхозтар баар буолуулара киинэр производствоны интенсивнэй технологияҕа олоҕуран сайыннарар сүрүн фондалааҕар, наука уонна бастыҥ опыт ситиһиилэрин олохсо киллэрэр аналлааҕар буолар. Онон совхоз формата биһиги оройуоммутугар баар буолуохтаах.

Иккиһинэн, билиҥҥи совхозтар отделениелара сүрүн производственнай фондаларын уонна ынах, сылгы сүөһүлэрин мээнэ үлэлэриниэн дьарыктаммакка нэһилиэк иһинэн арендный, коллективнай, кыра уонна акционернай предприятиелары тэрийтэлээһин формата тутуһуллуохтаах. Чакыр уонна Килэгиги отделениеларын саҕалааһыннара итиннэҕэ майгыныыр. Бэйэни салайыныы үбүлээһин кыахтара өссө кэҥэтиллиэхтэрин наада. Үгүс опыттаах үлэһиттэр совхозтар отделениеларын оннугар колхозтары тэрийэр ордук диэн сыаналыыллар. Оттон тыа хаһаайыстыбатын теоретиктэрэ акционернай предприятиелары ордороллор.

Үсүһүнэн, кыра производственнай фондалаах совхозтарга, кыраҕа участоктарга совхоз сүөһүтүн кэтэх хаһаайыстыбаларга биэрии көрүллүөн наада. Итиниик түбэлтэҕэ бэйэтин кэтэх сүөһүтүгэр уопсай өлбүгэ сүөһүнү эбиннэн, тус бас билиитигэр сир анаттаран бааһынай хаһаайыстыбата төрүттэнэн барыахтаах. Киһилэр түөлбэлээн олорон сирдэринэн эбэтэр айымахтаһан тус-туспа тыа хаһаайыстыбатын кооперативтарын тэриниэллэрэ ордук табыгастаах буолуоҕа.

Төрдүһүнэн, ханна кыаллар сирдэригэр кооперативтар, бааһынай хаһаайыстыбалар холбоһуктарын тэрийиэххэ. Ол иннитэн биирдиилээн тыа ыалын кэтэх хаһаайыстыбаларын түмэр кооперативтары уонна билиҥҥи арендный бэдэрээккэ дуогабар түһэрсэн үлэлиир коллективтары тэрийиэххэ.

Бэсиһинэн, билиҥҥи усулуобуйаҕа совхозтары, саҥа тэриллиэхтээх кооперативтары уонна киһилэр холбоһуктарын үптээн эргитэр, [illegible] хамнастарын үбүлүүр кииннээн коммерческай банк буолуохтаах. Биһиги оройуоммутугар итиниик банкы тэрийии тэрээһин ордук түмүктэнэн эрэр. Маныаха сүрүн бөлөҕөтөрү банк ускааттаах фондатын үөскэтиигэ уурулуохтаах. Итиу фондаҕы 5 мөл. солк. итэҕэһэ суох оҥорор соруктуурар. Итиу эрэ түбэлтэтигэр совхозтар, тэрилтэлэр балачча тарэхтаахтык кредитнэй ресурсаларынан хааччыллар кыахтаахтар.

Алтыһынан, араас таһымнаах, тэҥ быраабтаах тэрээһин структуралар онно-манна аралдьыйбакка үлэлиилэриҥ наадаларыгар киһилэри харгыһа суох хааччыйар, материальнай-техническэй өртүнэн көрөр-истэр уонна оҥоһуллубут бородуукцуйаны кэмигэр тутан итиннэ переработкалаан нэһилиэнньэҕэ таһааран иһэр аналлаах хааччыйар уонна бородуукцуйаны батарар кооперативнай тэрүккэ олоҕурбут тэрилтэлэр сайдыылы ылаллара наада. Рынок сыһыаннаһыытыгар киириигэ почоттоохтук үлэлиир тэрилтэлэр суох буолуохтаахтар. Ол иһин кооперативнай тэрүккэ киирии сүрүн суол быһыытынан сыаналаныахтаах.

Сэттиһинэн, совхозтар, хаһаайыннааһын атын да ньыматынан үлэлиир структуралар оҥорон таһаарар бородуукцуйаларыттан государство сакааһыттан, нолуоктан ураты быһаччы сибээстэһиини олохтуур оройуон да, нэһилиэктэр да, бары хаһаайыстыбалар да таһымнарынан бородуукцуйа араас көрүҥнэрин резервнэй фондаларын үөскэтиини хэрэ элбаҕы быһаарыаҕа. Оннук бородуукцуйаларынан биһиги оройуоммут усулуобуйатыгар аһылык бары көрүҥнэрэ, ол иһигэр хортуоппуй, оҕуруот астара, бурдук, балык, оту таһынан түүлээх, племеннэй сылгы, хайытыллыбыт мас оҥоһуктар, кирпиичэ, сахалыы матыыптаах норуот талааннаахтара оҥорбут оҥоһуктара, сылгы, ынах сүөһү тиргастаммыт тириилэрэ уо. д. а. буолуохтарын сөп.

Ахсыһынан, иннинэн үөскээн тахсыахтаах тыа сирин тэрээһин структуратын ырытан көрдөххө, сүрүн территориальнай-административнай, социальнай-экономическай төрүтүнэн нэһилиэктэр буолуохтаахтар. Итиу түбэлтэҕэ олохтоох Советтар оруоллара улаатара саарбахтаммат.

Биллэрбит курдук, тыа сирин социальнай сайдыытыгар улахан хаалыы таҕыста. Куорат уонна тыа сирин олоҕун таһыма тэҥнэһиэхтээҕэр ордук уратылаһан иһэр. Биһиги оройуоммут үлэһит дьонун орто хамнастара, үрүү харчылара промышленнай оройуоннартан 2—3 төгүл кыра, оттон хааччыллыы таһымын туһунан этэ да барыллыбат. Ол иһин биһиги бүтүн күүстээх, тэрээһиннээх социальнай көмүскэлгэ наадыйарбыт хаһааҥҥытааҕар да улахан. Рынок сыһыаннаһыытыгар киирдэххэ, сатаан дьаһаммакыахпытына, балаһыанньабыт өссө уустугуруон сөп. Онон итиниик социальнай көмүскэл механизмнарын Саха ССР Верховнай Совета, Саха ССР правительствота уонна туһааннаах народнай депутаттар учуоттуулара наада. Бу уустук, эппиэттээх кэрдиис кэмҥэ урукку өртүгэр тыытыктаныа корботох дьылҕабытыгар киирэргэ хас биирдии салайааччыттан, специалистан, рабочайтан элбэҕи үөрэтин, билии, инициативалаах буолуу, эппиэтинэһи сүгүү эрэйиллэр. Илларээ күн саҕаламмыт РСФСР Верховнай Советын народнай депутаттарын съеһэ биһиги элбэх мунааҕар боппуруостарбытыгар эппиэти биэриэҕэ.

Общественнай-политическай олох сонуннара

Лектордар сырыттылар

РКП райкомун, оройуоннааҕы «Знание» общество лектордарын бөлөҕө «Мындаҕааны» уонна Эрилик Эристиин аатынан совхозтарга сырытта.

«Мындаҕаайыга» 7 сэтинньигэ — Бэс бөһүөлэгин агитпуунугар, бороҕу оҥорор сыах рабочайдарыгар, оскуола уонна детсад коллективтарыгар, Кыстык Куҕда сүөһүһүттэригэр, о. д. а., Эрилик Эристиин аатынан совхозка 8 сэтинньигэ — Дириҥ уонна Чыҥаас кулууптарыгар, Хоптоҕо өрөмүөннүүр мастерскайыгар, Ламна фермаларыгар, Уорҕаҕа, Мэлъэхсигэ, о. д. а. сылдьан «Знание» общество лектора Е. А. Слепцова ыччаты иитии проблемаларыгар, РКП райкомун идеологическай үлэҕэ отделын сэбиэдиссэйэ Е. А. Сидорова аан дойду балаһыанньатыгар, «Знание» общество тэрилтэтин бырабылыанньатын председателэ Н. В. Иванова рыноска киирии усулуобуйаларын тустарынан лекциялары аахтылар, истээччилэр ыйытыыларыгар эппиэттээтилэр.

Ветераннар кулууптара тэрилиннэ

Соторутааҕыта оройуон киинигэр ветераннар кулууптара тэрилиннэ. Кини 25 бастайааннай дьарыктанар чилиэннээх. Пропагандиһынан К. К. Пермяков ананна.

Кулууп чилиэннэрэ уопсай күүһүнэн дойдуга буола турар быһыылары-майгылары, событиелары ырытан түмүктэри оҥоруохтара, анал темалары илдьиритиһэн нэһилиэнньэҕэ лекцияларынан тахсыахтара, ыччаттары кытта көрсүһүөхтэрэ. Нэһилиэнньэ ортотугар ыытыллар социологическай чинчийиилэри ыытарга көмөлөһүөхтэрэ.

Уочараттаах занятиеҕа

Советскай оскуола ыйга биирдэ ыытыллар занятиетыгар сельскэй Советтар председателлэрэ, киһилэри солбуйааччылар уонна специалистар сырыттылар.

Оройуоҥҥа общественнай бэрээдэги араҥачылааһыҥҥа сельскэй Советтар оруолларын туһунан ис дьыала отделын начальнига В. В. Арикаков киэҥ ырытыылаах кэпсээтэ. Паспорттыыр режими тутуспаттар онуоха ааҕайбат буолуу улахан содуллардаах. Бу боппуруоска өссө төгүл болҕомтону тардан паспортнай остуол начальнига М. М. Макаров кэпсээтэ. Совет үлэһиттэрин кэнники киһилэри сэргэ көрүстүлэр: райсовет председателэ Е. А. Борисов, оройуоннааҕы госархив сэбиэдиссэйэ М. П. Сивцева, милиция иһинэн үлэлиир оҕо хоһун инспектора А. Г. Габышев, райсовет ЗАГС-ка отделын сэбиэдиссэйэ М. И. Матвеева. Киһилэр бары туһааннаах үлэлэригэр киһилэргэ сүбэлэри-амалары биэрдилэр, сыал-соруктары туруордулар.

Советскай оскуола ыытар занятиелара миэстэҕэ Совет үлэтин ордук үрдүк таһымнаахтык тэрийэргэ көмөлөһөллөрө саарбаҕа суох. Ол эрээри онуоха ааҕайбатыы сыһыаннаһар табаарыстар да суох буолбатахтар. Ол курдук, итии занятиеҕа Кылаайыннаах сельскай Советын председателэ Г. И. Егоров, специалиһа К. Е. Беляев, Хадаар, Хайахсыт, Чакыр сельскай Советтарын председателлэрэ В. А. Никонов, Н. Д. Поисеев уонна Е. К. Еремеев сылдьыбатылар.

Кэдьүүстээх семинар

Билиҥҥи кэмҥэ бары общественнай тэрилтэлэр, холбоһуктар биир санааҕа кэлэн үлэлээһиннэрэ, күүстэрин түмэн, таба аттаран туһаналлара улахан оруоллаах. Итинэн сибээстээн Мугудайга идеологическай активка семинар ыытылынна. Онно дьахтар комитетын үлэһиттэригэр, «Знание» общество алын сүһүөх тэрилтэтин лектордарыгар, дьон олорор сиригэр үлэ активистарыгар сүбэлэр бэрилиннилэр.

Төлөйгө партийнай хонтуруоллуур комиссия председателэ А. Р. Саргыдаев, «Знание» общество тэрилтэтин бырабылыанньатын председателэ Н. В. Иванова уонна райсовет бэлэмниир отделын сэбиэдиссэйэ В. И. Новгородов нэһилиэнньэни кытта көрүстүлэр, лекциялары аахтылар.

✦ Амарах санааланыы сыла ✦

Оҕолорбут тустарыгар туруорсабыт

Кэлин сылларга тулалыыр айылҕабыт кэхтиитэ, айыыр уубут, тыынар салгыммыт буорту буолуулара, аһыыр аспыт бэйэбит төрүт айылгыбытыгар сөп түбэспэтэ, о. д. а. үгүс-элбэх биричиинэлэр төрүүр ыччат доруобуйатыгар улаханнык охсуста. Онуоха медицинскэй көмө хаачыыламмыт эбиттэ. Аҕардас биһиги курдук кыра, аҕыйах нэһилиэнньэлээх оройуоҥҥа 30 уон алта саастарыгар диэри саастаах инбэлиит оҕолор бааллар, киһилэртэн 15-тэрэ Чурапчы сэлиэнньэтигэр олороллор. Өссө 4 оҕо докумуона социальнай харалта отделыгар эбии киирдэ. Оҥн оройуоннааҕы инбэлииттэр обществоларын иһинэн инбэлиит оҕолоох төрөппүттэр тустаа секциялара тэрилиннэ.

Райсовет президиумун уураахтынан инбэлиит оҕолоох ийэ бородууктаны уонна промтовары атыылыыр маҕаһыыннарга уочарата суох хаачыллыахтаах, сэдэхтик атыылланар табаардары эмиэ уочараттаабакка атыылаһыахтаах этэ. Ол тутуһуллубат. Нэдиэлэҕэ иккитэ үрүҥ ас атыылаһарга дьон араас ордук-коһу саҥатын истэҕин, үөҕүүлэрин да суох буолбатах. Онноҕор оҕоҕун балыыһаҕа көрдөрөргөр, аптекаттан эмп ыларгар, оҕоҕун илдьэ ырааҕ айанныыргар уочарата суох хаачыллыы биһиги оройуоммутугар кыаллыбат. Биир бэйэм хайа сатанарынан дьон аҕыйах кэмигэр сылдьа сатыыбын, олох кыаллыбатаҕына дьонтон көрдөһөбүн. Айылҕаттан тыйыс характербыт көмөтүнэн дьон уоҕүүтүн, кынчарыйыытын иэйгитэр тута, түлүйа сатыыбыт. Инбэлиит оҕолору дьааһыла, детсад ылбат, оскуолаҕа оҕолору кытта тэҥҥэ үөрэниэхтэрэ үксүгэр кыаллыбат. Онон ийэ үлэлээбэккэ, түөрт эрингитэ хаайтаран олорорутугар тийбэр, оҕону пачалсыыга көрөр кыһи баар буоллаҕына, араас наадаларыгар кыл түгэнигэн сүүрэн баран кэлэр. Мээхэ тус бэйэбэр инбэлиит пенсионерка ийэм, биһиги төрөөбүттэрим көмөлөһөллөр. Урут үлэлээбит коллективым моральнай өйөбүлү оҥорор. Аҕабытын үлэлээтэ сатыыбыт.

Бары инбэлиит оҕолоохтор эмп курдук туруктаах балаһыанньалаах буолбатахтар. Араас ыарахан олохтоохтор бааллар. Урут үлэлээбит коллективтарын профсоюзнай тэрилтэлэрэ, оройуоммут салалтата киһилэри оһуобай учуокка туруоран болҕомтону күүһүрдэллэригэр баҕарыах этим. Ол иниттэн маныыктары олоҕтуохха сөп.

Бастакытынан, инбэлиит оҕолоох, эмп курдук, оройуоҥҥа 30 төрөппүт баар. Ол иниттэн оройуон киинигэр — 15. Киһилэри бородуукта, промтовар маҕаһыыннарыгар анал испииһэк оҥорон, табыгастаах биризмэҕэ хаачыйыахха. Холобур, үрүҥ аһы нэдиэлэҕэ иккитэ уопсай уочаратта быһа тутан киһилэргэ анаан хааллара тоҕо табыллыбат буолуой? Аны оҕолорбут витаминнаах, иҥэмтэлээх астарга — убаһа этигэр, яблокоҕа, сымыыҕа, о. д. а. — ордук наадыйаллар. Гречка, манкай куруппалар, саахар маҕаһыыҥҥа атыыланар нуорманан тиийбэттэр. Онон инбэлиит оҕолору аһылык бородуукталарынан хаачыйыы боппуруоһа быһаарыллара туруорсабыт.

Иккиһинэн, оҕолор доруобуйаларын кэтээн көрүү, бөҕөргөтүү үлэтэ тупсарыллыахтаах. Быстахтык ылааха, сыстыганнаах ыарыы турбут кэмигэр, сыл түөрт кварталыгар биирдиитэ врачтар инбэлиит оҕолору дьиэлэригэр кэлэн көрүүнү оҥороллоро абыраллаах суол буолуо этэ. Стационарга сытыаран эмтээбэт түбэлтэлэригэр дьиэҕэ укуолу биэриини, массаһы оҥорууну тэрийиэххэ. Итэ кыра сорус толобурдаах да буоллун ээ, ол онутар тэһолоох кэмэ буолуо этэй? Аптекаттан эмп атыылаһарбытыгар көҥүллүбүт чэпчэтиини итэннэ үлэлээччилэр билиэхтэрин, сыыыы ахсыы сакаттарымыахтарын наада. Ыарыыларынан көрөн сырыы ахсын туһанарбытыгар эмп атыыланара эмиэ олус наадалаах.

Үсүһүнэн, үлэлээбэт ийэ больничнай лиискэ туһаммат. Урут үлэлээбит тэрилтэлэрбит профкомнара итинниэхэ болҕомто уурара хаһыах эмит көмөнү оҥоруохтарын сөп этэ. Холобур, мин оҕом сайын атын курортка баран эмтэниэхтээх этэ. Ону тиийбиппит кэнниэ миэстэ суох диэн төттөрү утаарбыттара. Манна кэлбиппит кэннэ ВКК стационарга сытан эмтэммэтэххит диэн бороҕуоммут харчытын төлөттөрбөтө. Балыыһаҕа миэстэ суоҕар биһиги буруйбут суоҕа кэстэн турар буолбатах дуо?

Урут, үлэлиир эрдэххинэ, ыарыйдахпытына, үстүү хоно-хоно врачтар приемигар ыҥыраллара. Эмчиттэрбит кини туһугар олус да кыһаналлар диэн махтана саныырбыт. Онтукабыт больничнай лиис биэрбиттэрин төлөрөр «эрэ наадаттан ыҥыраллар эбит. Билигин хроническай ыарыылаах дьон сотору-сотору ыалдьабыт — эмиит суох. Онон эмп ылар туһүттан сарсыарда эрдэттэн баран толуоҥҥа уочараттыыбыт, «Ааспатаҕына, кэлээр»,— диэн буолар. Рецепти ылбыт эмиит нэдиэлэ эрэ устатыгар тиийэр. Эмиэ, саналлары уочараттыахха наада. Иккистээк рецепт биэрбэттэр, эмиэ врач көрүөхтээх. Бу боппуруос хайдах эмэ гынан биһиги туһабытыгар быһаарыллара буоллар диибит.

Төрдүһүнэн, атын сирдэргэ, холобур, Нерюнгрига инбэлиит, ыарыһах оҕолорго аналлаах детсадтар үлэлииллэр эбиллэр, Оҕолорго анаан Югославияттан уустук аппарат ылларбыттар. Онно үлэлээтэри инбэлиит оҕо ийэтин 2 ыйдаах курска ыытан үөрэттэрбиттэр. Алтынньыттан үлэлээбит буолуохтаах. Намига эмиэ инбэлиит оҕолору эмтииллэр, дьарыктыыллар. Покровскайга 60 инбэлиит, ыарыһах оҕону эбии аһылыгынан хаачыйбыттар. Биһиги оройуоммут биир эмэ детсадыгар инбэлиит оҕолорго аналлаах группалары аһар табыллыа этэ. Өччөҕө оҕолорбут общество дьиэгиэх чилиэнэ буола иитиллиэ, дьон-сэргэ ортотугар сылдьа үөрэниэ этилэр. Биһиги, ийэлэр, анаан-минээн ылбыт идэбитинэн үлэлиирэ ыыах уоскуоҕа. Итиниэ сибээстээн инбэлиит оҕолоох ийэлэри сэттээх үлэнэн хаачыйыы боппуруоһа быһаарыллыахтаах. Онно оҕо элбах көрүүлээҕэ, туспа режимнээҕэ учуоттаныахтаах.

Биир кыһалҕалаахтарын, инбэлиит оҕолоох төрөппүттэр, туох санаалааххытын, сүбэлиирдээххитин инбэлииттэр оройуоннааҕы обществоларын аатыгар суруйуҥ. Атын да төрөппүттэр оҕо туһугар кыһанан, биһигини өйүөххүт, күүс-көмө буолуоххут диэн эрэнэбит. Биир сылаас тыл, истиҥ сыһыан даҕаны кыһыаха күүс угарыы, санааҕын чэпчэтэрин умнумаҥ.

А. ПЕРЕВАЛОВА,
РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгуна, оройуоннааҕы инбэлииттэр обществоларын иһинэн үлэлиир инбэлиит оҕолоох төрөппүттэр секцияларын салайааччы.

Кооперация туһунан Сокуоҥҥа уларыйыылар

Биһиги консультациябыт

«ССРС-ка кооперация туһунан» Сокуоҥҥа эбиилэрэ уонна уларытыылары киллэрии туһунан» ССРС Сокуона алтынньы 1 күнүттэн олоххо киирдэ. Кооператив уонна государство правовой сыһыаннаһыылара уларыйда.

Кооперация туһунан ССРС Сокуонугар туох уларыйыылар киирдилэр? Бииринэн, кооперативтары регистрациялааһын уларыйда. Урукку курдук кооперативтары олохтоох Совет регистрациялыыр, ол эрээри регистрация туһунан туһугу Совет депутатскай комиссията биэриэхтээх. Комиссия регистрациялааһыны боппуобуна, кооператив суукка дьыала түһэриэн сөп, суут эрэ суу төһө кырдьыктааҕын быһаарар.

Өссө биир дьоһуннаах эбии баар. Ол кооперативтар тус-туспа регионнарга баар бэйэлэрин филиалларын бас билиилэрин регистрациялааһыннарын туһунан. Филиал кооператив үлэлиир сиригэр баар Советтарга регистрациялаахыах т а а х. Кооператив регистрацияламмыт миэстэтигэр нолуогу төлүөхтээх. Предприятиелар, тэрилтэлэр кооперативтарга киһилэр сэбүлэгиэрин биэрдэхтэринэ эрэ регистрацияланыахтаахтар. Кооперативы тэрийэри бэрээдэгэ кэһиллибэтэҕинэ, Устааба Сокуон көрдөбүллэригэр сөп түбэспэт буоллаҕына, ону тэгэ производство уонна эгэ эйгэтигэр кооператив иһигэр кини чилиэннэрин эппиэтинэстэрэ көрүллүбэтэх буоллаҕына, государственнай регистрациялааһыны аккаастыахха сөп.

Государственнай регистрациялааһын иһин кооперативтан союзнай республикалар сокуоннарынан олохтоммут төлөбүр ылыллыахтаах. Ылыллыбыт үп народнай депутаттар Советтарын президиумунан оройуон бюджетыгар лаҕыллар.

Кооператив тэриллэрин эбэтэр үлэтин тохтотуу туһунан билдэриилэрин народнай депутаттар Советтарын президиума кооперативы государственнай регистрациялааһынтан киирбит төлөбүр олохтоох хаһыакка бэчээттэниэхтээх.

Кооператив үлэтин тохтотуу бэрээдэгэр эмиэ уларыйыылар киирдилэр. Урукку Сокуоҥҥа бүтэ туһунан олох да ахтыллыбатаҕа. Атын өртүгэр аҕыйаҕа суох түгү да кыайан толуур кыаҕа, сита квалификацията суох кооперативтар баар буоллулар.

Алтынньы 1 күнүттэн 1990 сылтан сыл иһигэр үлэтин саҕалаабатах кооперативтар үлэлэрэ тохтотуллар. Сыл — уһун болдьох, бу кэмҥэ кооператив хайа баҕарар финансовай уонна кадровай проблемаларын быһаарыан сөп. Ону тэгэ кооператив 6 ый иһигэр төлөбүр кыаҕа көстүбэтэҕинэ сабыллыан сөп. Тиһэҕэр, Уставы кэһэр, клиеннэргэ эбэтэр тибэтин төлөрбөт, Сокуону кэһэр буоллаҕына, кооператив эмиэ сабыллыан сөп.

Кооператив сокуоннары, финансовай дьиссипилиинэни, отчуоттааһыны кэһэр, бухгалтерскай учуоту ыыппат, страховой фонда үбүн ааҕлат буоллаҕына, президиум быһаарыытынан кини үлэтин тохтотуохтаах. Кини ый иһигэр президиум быһаарыытын суукка ааһынар.

Кооператив үлэтин бэрээдэгэр уларыйыылар киирдилэр. Урукку Сокуоҥҥа үгүс нуормалар чуолкайа суохтук ыйыллыбыттара. Министрдэр Советтарын уураахтарын сорох үлэ көрүҥнэригэр быһаччы бобуулар бааллара. Саҥа Сокуоҥҥа кооперативтар быһа барыйан үс көрүҥҥэ үлэлэрин бэрээдэктэрэ олохтонно. ССРС Верховнай Советынан бобуллубут үлэ көрүҥнэрэ бааллар. Министрдэр Советтара ону бэлиэтиэхтээх, оттон Верховнай Совет хайлык көрүҥү бобору-боппоту быһаарыахтаах.

Сорох кооперативтар бэйэлэрин үлэлэрин лицензия төрүтүгэр олоҕуран тэрийиэхтэрин сөп.

Алтынньы 1 күнүттэн кооперативтар сырьену, матырыйааллары государственнай сыананан атыылаһыахтаахтар. Госзаказы ылыыга, предприятиеларга туох эмэ бородууксуйа оҥорорго дуогабар түһэрсиитигэр, колхознай рыноктан, нэһилиэнньэттэн табаары ылыыга бигэ сыананан атыылаһыахтаахтар.

Кооператив предприятиеттан, тэрилтэттэн уонна граждааннартан туттуллубат дьиэлэри, тутууларыы, автомашиналары, оборудованиелары, о. д. а. босхо, иэс, арендалааһан, атастаһан ылыан сөп.

Клиеннэр интэриэстэрин көмүскүүргэ бэрэстэн 5 бырыһыан кээмэйинэн страховой резервнэй фонд тэриллиэхтээх. Фондаһы тэрийии 1991 сыл тохсунньу 1 күнүттэн саҕаланыахтаах. Кооперативтар 1990 сыллаах финансовай-хаһаайыстыбаннай үлэлэрин түмүктэринэн страховой фонд тэриллиэхтээх.

Кооператив, кини чилиэннэрин, кооперативка дуогабар быһыытынан үлэлиир дьон дохуоттарын биэрэтэр докумуонунан дохуот туһунан декларация буолар. Кооператив декларацияны толоруутун тутуһуохтаах.

1990 сыл алтынньы 1 күнүттэн кооперативтартан рабочай күүһү бэлэмнээһиҥҥэ государство оруоскуотун толуйууга үлэ ресурсаларын иһин государственнай предприятиелэргэ көрүллүбүт кээмэйинэн төлөбүр ылыллар.

Р. ШАДРИНА,
оройуоннааҕы государственнай инспекция начальнига.

Культура уонна спорт сонуннара

Үрэх-Күөрэҕэ үөрүү-көтүү

Соторутааҕыта уу-чуумпу олорбут Үрэх-Күөрэ учаастагын олохтоохторугар өтөрүнэн билиммэтэх дьоро ыныһалара буолла. Тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин күннэрин киһилэр саҥа үлэҕэ киирбит культурнай-спортивнай комплекстарын бэлиэтээтилэр. Бу 260 тыһ. солкуобайдаах бөдөҥ объегы шефтээхтэрэ — «Агротехснаб» предприятие рабочайдара туттулар. Комплекс концерт нүөмэрдэрин сценалааһын, сынньанар, баскетболлуохтардоох, волейболлуохха өттөөх үрдүк саалалаах. «Дьэ аны гастроллар сылдьаллар, кинигэ көрөр инибит», — даһаллар үрэхкүөрэлэр.

Карл Маркс аатынан совхоз директорын эбээһинэһин толорооччу Г. Н. Баиҥ хаһаайыстыба сыл аайы ыйдарыгар үлэтин-хамнаһын ырытта, кыра учаастактары чөлүгэр түһэрии программатыгар киллэриллибит Үрэх-Күөрэ инники сайдар кэскилин туһунан кэпсээтэ. Итиэннэ кэмиттэн Үрэх-Күөрэ кырдьаҕас олохтоохторо колхознай-совхознай тутуу ветераннара Д. Н. Седалищев уонна Н. М. Капитонов КСК-га киирэр дьиэлэри быстылар. «Ырыаһыт куолаһа чиллэрүйдүн, үс күүһүт эрчиллэрдин, элбэх спортсменнар үүннүннэр», — диэн ааҕа-аҕата А. Я. Яковлев кырдьаҕас алҕаата.

РКП райкомун представителэ Г. С. Колесов, райсовет культураҕа отделын инспектора А. А. Посельская, профсоюзтар ДФСО председателэ Д. Н. Новгородов, шефтээх тэрилтэлэр представителлэрэ, «Мусудай» совхоз Төлөй Диринтээҕи учаастагыттан В. В. Смирников, Дьабыыла бөһүөлэгэр үлэлиир государственнай тэрилтэлэр представителлэрэ Үрэх-Күөрэ олохтоохторун бу үөрүүлээх түгэнинэн эҕэрдэлээтилэр, бэлэх-туһах туттардылар. Совхоз профкомун председателэ М. Д. Кронникова бастыҥ үлэһиттэргэ өйдөбүнньүк бэлэхтэри туттарда, совхоз администрациятын аатыттан үөрэ-көтө эҕэрдэлээтэ.

Үөрүүнү өссө үрдэтэр Одьулуундааҕы Культура дьиэтин уус-уран самодеятельноһын коллектива улахан концерды туруорда, онтон салгыы олохтоохтор мустубут дьону барытын үйгү-быйаҥ остуолга ыҥырдылар. Оонньуу-көр, ырыа-тойук орто дьиэни тардылынна.

«СО» корр.

ДУОБАТЧЫТТАР КӨРҮСТҮЛЭР

Чурапчы сэлиэнньэтигэр дуобатыг таптааччылар чемпионаттара швейцарскай систематан барыта 9 түһүүнэн ылынна. Отут аҕыс спортсмен хас биирдии очкону туруулаһан киирэстилэр. Кинилэр ортолоругар 8 маастарга кандидаттар, 17 бастакы разрядтаахтар баалллар, саастарынан да араастар — 12 саастаах оҕотуттан 75 саастаах кырдьаҕастарга тиийэ кэлбиттэр.

Сэлиэнньэ быйылгы чемпионунан 9-тан 7 очкону ылан, «Якуткоммунэнерго» үлэһитэ Олег Варламов буолла. Иккис миэстэҕэ быйыл республикаҕа дуобат фестивалыгар кыттан, маастарга кандидат нуорматын толорбут Чурапчы орто оскуолатын рабочайа Гаврил Владимиров тахсыста. Кини олус тахсыылаахтык оонньоото, чемпионтан очко аҕыйаҕынан эрэ хаалла, үс маастарга кандидаты кэмнигэр хааллара. Чурапчы орто оскуолатын физкультураҕа учуутала Кирилл Монастырев үһүс миэстэлээх.

Эдэрдэргэ Вова Никутов бастаата. Кини 9-тан 4,5 очкону ылла, иккис разряд нуорматын толордо.

Эмиэ бу оскуола фельдшера Татьяна Шамаева быйыл иан бастаан эр дьону утары күүһүн холоонно. Олус холкутук, мындырдык оонньоон, 5 очкону хомуйда, ол иннигэр 3 кыайыыны суруйда.

Чемпионнар уонна призердар профсоюзтар ДФСО грамоталарынан уонна өйдөбүнньүк бэлэхтэринэн наҕараадаланнылар.

П. БАРАХСАНОВ,
күрэхтэһии судьуйата.

Дарыабына бастыыр уола... (ССТА фотохроникаата).

✦ Эһигини хайдах хааччыйалларый? ✦

САНАА ТҮҺҮӨХ КУРДУК

Наадаҕын толуйар аһыыгыргаһы булуйуу ыараан иһэр. Сорох-сорох табаардарга халыҥ харчылаах эрэ дьон сананыр, баар да табаардарга ким күүстээх, туос кэлэр дьон тиксэр балаһыанньата үөскээбитэ мингин суругу суруйарга күһэйдэ.

Бастакытынан, эти, арыыны, бурдуктан оҥоһуктары, о. д. а. киһи баһыгар тыыран нуорманан атыылыыр бэрээдэк олохтоммута. Биирдэ сананааттахха, ону хайан талбыт бирисиэмэр ылары син курдук, эйиэхэ аналлаах маҕаһыыҥҥа нуорма бэриллиннэҕэ дии. Суох, биһиэхэ оннук буолбатах. Соторутааҕыта райпотребсоюз салалтата туһааннаах ыйга ылбатах нуорматын сотон иһэргэ ууруох таһаарбыт. Саҥатыгы куйааска, баҕар, түргэнник буорту буолар бородуукталарга итэ олохтонуу даҕаны. Онтон саахарга, курупаҕа итэ тоҕо тэнийбэхтээх? Дьиэгэр, сайыҥҥы ортүгэр дьон уоппускаҕа, атын да наадаҕа барара-кэлэрэ үгүс. Онон атыылаһыллыбатах аһы-үөлү хаһаанар буллуус да баар буолуон сөп этэ. Хас сыл олордохпутуна ол кыаллара буолла.

Биир киһилэ эмиэ нэдэлэ иккис күн уочараттыыгын. Соҕотох эргэ эһичи, рабочай суох... Онтон да атын үгүс бэриэһиннэлэр нэһилиэнньэ атахха тура тэбинэн турар уочаратыгар күһэйэллэр. Оттон бэрээр дьоммут, дьон тулуурдааҕынан, балаһыанньа ыраханынан туһанан, инниттиэрбэккэ-биллэрбэккэ эрэ араас «сотор, быһар» ууруохтары таһаартыы олороллоро тоҕо сиэрдээҕий? Элбэх нэргэннээхтэр вермишели куулунан ылаллар, оттон соҕотох дьон баҥкабаталлар да рожкилары, ракушкалары хомуйаллар. Сэдэхтик атыылаар бородуукталарга биир итинник. Сырыы ахсын элбэх нэргэннээхтэр огурсу ылаллар, аҕыйахтар томатынан дуоһуйаллар. Тоҕо итинник эмиэ сиэрдээх үлэлэрэ киириэ суохтааҕый? Эмиэ рабочай тиийбэт дуу, продавец аахайбат дуу?

Иккиһинэн, оройуон үрдүнү салалтатын быһаарыытынан атын сиргэ үөрэнэ сылдьар студеннарга, оҕолорго нуорма ас бэриллибит. Бу дьон үгэс курдук, бэйэлэро хамнастара суох, ийэ-тэн-аҕаттан быһаччы тутулуктаахтар. Кинилэр ортолоругар аҕардас ийэлэр, ийэлэр-аҕалар да оҕолоро баалллара чахчы. Киһи барыта кэтэх хаһаайыстыбалаах буолбатаҕа эмиэ биллэр. Очоотугар бу дьоммут каникулга кэлэхтэриэ да тото-хана аһыыр кыахтара суох буола түһэр. Кэнэҕэски үлэһиттэрбитигэр, специалистарбытыгар итинник сыһаан табыллыбата буолаарай? Бу соҕотох мин муҥнаахсыйар боппуруоһум буолбатах. Онон туһааннаах уураҕы таһаарбыттар быһааран өйдөтүөхтэрэ дии саныыбын.

Үсүһүнэн, атын оройуоннарга бородууктаны, табаары пропискатын атыылыыр буолбуттара ыраатта. Бэл чугастааҕы нэһилиэктэрбит «атын дьоҥҥо атыылаабаппыт» диэн тыллаанныыр. Онтон биһиги сэлиэнньэбит маҕаһыыннарга хас ааһан иһээччигэ барытыгар ас-пытын-үөлбүтүн ыскайдыы олороллор. Хайа, кэлии биһиги суоҕу тутан хаалаабабыт. Маны быһаарар уолдьаста.

Төрдүһүнэн, уочараттары бэрээдэктииргэ ыксыахха. Хайа да сырыт, уочарат барыта айдааннаах — «дьахталлар химическай завивкаҕа уочараттаан баран баттахтаспыттар үһү», «универмакка сон уочаратыгар прилавогы тоҕо кооптуттэр», «дьаарбаҥкаҕа кырса бэргэһэлэри сиргэ тэптэрбиттэр, массыына анныгар киирэн биэрэ сыспыттар» диэх курдук бииртэн-биир бэрүкүтэ суох сурахтар оройуону тилийэ сүүрэллэр. Тоҕо да кырыымчык кэмнэ олордорбут киһилии мөрсүөнү сүтэрэр өксүүлаах буолаарай?

Уочараты бэрээдэктиир туһунан олохтоох Совет хайаан да толкуйдуохтаах. Быстахтык ылыахха, бу соторутааҕыта буолан ааспыт айдааннаах дьаарбаҥканы, ама, бэрээдэктиир кыах суох, эрдэттэн итинник быһыымайгы үөскүөҕүн сэрэйэр табыллыбат этэ дуо? Дьон бэйэ-бэйэлэригэр түсүһэллэрин көрө-көрө милиция харыастар, «бэрэ сонуонунан» олорбут диэх ыраханы санаа үөскүүр.

Уочараты хайдах бэрээдэктиэххэ сөбүй? Табаар, бородууктаны атыылааччылар кэмигэр маҕаһыыҥҥа хас да продавец тэһиннэн үлэлиирин, рабочай булгучу баар буолларын ситиһиэххэ. Биһиги продавецтарбыт, үгэс курдук, сарсыарда дьону кэтэһиннэрэн туран табаардарын дьэ тасыйдыыллар, аны үс атыылааччыттан сычах биирдэстэрэ эрэ дьону хааччыйар, иккилэрэ подсобкаҕа түбүгүрэллэр. Сэдэх табаары тэрилтэлэринэн да атыылатар тоҕо табыллыа суоҕай? Холобур, бу киһи, сорук эрдэттэн сайаапкатын тэрилтэлэригэр түгэппиттэрэ буоллар айдаан тахсыа суох этэ. Биир кэмнэ сарсыарда кэлэн толуон туттарыыта диэн киирэ сылдьыбыта. Ону да туһаныахха сөп. Быстахтык ылаллахха, бу химическай завивкаҕа дьахталлар иккилии күн тура тэбинэн турууохтарыннааҕар сарсыарда 9 чааска кэлэн толуон туппан ылаллара ордук буолуо суоҕа дуо? Уопсайынан, дьон туһугар төбөнү үлэлэтиэххэ. Бэйэ сылластык, сымнаастык олорорукан дуоһуйбакка дьон балаһыанньатыгар эмиэ киирииэххэ. Оройуон салайааччылара, народнай депутаттар, балаһыанньаны көннөрөр дьаһалы суһаллык ыларгытыгар баҕарабыт.

Бу күннэргэ бары нэһилиэктэргэ, Чурапчы сэлиэнньэтигэр пайщиктаахтар мунньахтара ытыллыларыгар сибээстээн, нэһилиэнньэ бу боппуруостары быһаартарарга туруулаһара наада. Сельсовеккэ, райсовеккэ эргиэни сүрүннээһэр бастайааннай комиссиялар, эппиэттээх дьон эмиэ суох буолбатахтар. Бу дьон бары туруннахтарына, ама, баары тэҥнэ, бэрээдэктээхтик үллэстин кыаллыа суоҕа дуо? Кыаллыан сөп.

Маннааҕар ыраханы кэмнэр кэлиэхтэрэ диэн буолар. Онуоха бүгүн биһиги — улахан дьон, ыччаттарбытыгар «ким күүстээх, ол барыга тиксэр» диэн өйдөбүлү иҥэрдэхпитинэ, хомолтолоох буолуоҕа. Бүгүҥҥү эргиэннэхтэр ол кэмнэ ыырдьан, бокуорон турлахтыына, эмиэ эһиги курдук, эһигини бэйэҕитин киэр илгэн дастахтарына, туох дии саныаххытый?

М. СИВЦЕВА,
Чурапчы с.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Күн-күбэй ийэбитин, эбэбитин ДЬЯЧКОВСКАЯ Татьяна Васильевнаны 60 сааһын туолбут үөрүүлээх күнүгүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит. Күндү киһибитигэр, Эйиэхэ, чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, дьоллоох-соргулаах уһун олоҕу, бары үчүгэйи, кэрэни баҕарабыт.

Оҕолоруҥ, кийииттэриҥ, күтүөттэриҥ, сиэннэриҥ.

x x x

Күндү кэргэммин, тапталлаах аҕабытын, убайбытын, таайбытын ЛОНГИНОВ Петр Даниловиһы 55 сааһын туолар үөрүүлээх юбилейынан итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит! Баҕарабыт чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, үлэтигэр ситиһиилэри, элбэх үөрүүлээх-көтүүлээх күннэри, кырдьаҕы билиммэт уһун дьоллоох олоҕу.

Кэргэнэ, оҕолоро, күтүөттэрэ, Илларионовтар.

x x x

Убаастабыллаах коллегабытын Амма орто оскуолатын үөрэх чааһыгар сэбиэдиссэйин, РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгунун ИВАНОВА Мария Семеновнаны 50 сааһын туолбутунан итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит. Баҕарабыт сыралаах үлэтигэр үтүө түмүктэри, уһун дьоллоох олоҕу, кытаанах доруобуйаны.

Амма орто оскуолатын коллектива.

x x x

Күндү табаарыспытын, РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгунун ИВАНОВА Мария Семеновнаны 50 сааһын туолбутунан ис сүрэхтэн эҕэрдэлиибит. Баҕарабыт дьолу-соргуну, үлэҕэр үрдүк ситиһиилэри. Сахалыы саргыҥ салалынныын, уралыхайдыы уруйуҥ үллэттин.

Табаарыстарыҥ уонна киһилэр оҕолоро.

x x x

Тапталлаах учууталбытын, РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгунун ИВАНОВА Мария Семеновнаны 50 сааһын туолбутунан истиҥник эҕэрдэлиибит. Баҕарабыт биһиэхэ кытары тэҥҥэ үөрэ-көтө үлэлии-хамсыы сылдьаргар, өссө да уһун кэмнэргэ сүбэ-ама буоларгар.

Амма орто оскуолатын 1990 сыллааҕы выпускниктара.

БЭЧЭЭККЭ СУРУТУУ ТҮМҮКТЭНЭР

Биллэрин курдук, дойдуга кумааҕы сыанаата, типография уонна сибээс өҥөлөрүн төлөбүрдэрэ хас эмэ төгүл үрдээһиннэринэн сибээстээн, 1991 сыллааҕы хаһыаттарга, сурунаалларга сурутуу сыанаата үрдэтиллибитэ. Маннык быһыыга-майгыга оройуоммутугар бэчээккэ сурутуу хайдах ытыллынна?

Ол туһунан «Союзпечать» отделениетын начальнига М. П. АМАНАТОВА биллиһиннэрэр.

— Республика, оройуон хаһыаттарыгар сурутуу ахсынньы 1 күнүгэр диэри уһатыллынна. Онон ким суруттарбатах сибээс отделениеларыгар тиийэн суруттарыан сөп.

Былырыын 292 тыһ. солк. суумалааҕы суруттарар быһаанныахпытын толорбуппут. Быйыл 412557 солк. суумалааҕы суруттардыбыт.

Дьон ордук «Кыым», «Молодежь Якутии», «Сахаада», «Аргументы и факты» уонна «Саҥа олох» хаһыаттарга суруттардылар. Итиэннэ атын хаһыаттарга, сурунаалларга сурутуу быдан аҕыйаата. Былырыын «Правдаҕа» 251 киһи суруттарбыт эбит буоллаҕына, быйыл 93, «Сельская жизнь» хаһыакка 100 киһи суруттарбыт эбит буоллаҕына, 53 эрэ киһи суруттарда, «Комсомольская правда», «Известия», «Труд», «Учительская газета», о. д. а. хаһыаттарга сурутуу эмиэ лаппа аҕыйаата. Кэлэр сылтан саҥа тахсар «Саха сирэ» уонна «Советы Якутии» хаһыаттарга 52-лии киһи суруттта.

Сибээс отделениелара, сельсоветтар бэчээккэ сурутууну көхтөөхтүк ытталар. Сорохтор, хойутаан да буоллар, бары бэчээккэ суруттардылар. Оройуон киниигэр государственнай тэрилтэлэр, учреждениелар, предприятиелар эмиэ бэчээккэ активнайдык суруттардылар. Ол курдук, райпотребсоюз бырабылыанньата (сурутууну ытааччы И. В. Решетникова) 4491 солкуобайдааҕы, «Агропромстрой» МПМК-та (Е. Н. Гуляева) 5106 солкуобайдааҕы, нэһилиэнньэни олох-дьаһах өҥөтүнэн хааччыйар комбинат (М. М. Старостина) 3800 солкуобайдааҕы суруттардылар.

Л. ОЛЕСОВА.

Редакторы солб. М. Н. СИДОРОВА.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 дом. ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-103.

«САҤА ОЛОХ» — орган Чурапчинского райкома компартии РСФСР и районного Совета народных депутатов.

Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж—4308.

ЗАКАЗ № 142. Чурапчинская районная типография Госкомпечати Якутской-Саха ССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 дом.